

A magyar izr. országos tanító-egylet

ÉRTESÍTŐJE.

Megjelen havonként egyszer.

Szerkesztői bizottság:

Fischer Simon, Führer Ignác, Léderer Ábrahám, Stern Mór és Tencer Pál.

Felelős szerkesztő: **SELIGMAN ELEÁZÁR.**

Az előfizetési pénzek
és tagsági díjak Schwarz Mór
egyleti pénztárnokhoz
(gyár-uteza 3. szám) küldendők.
Szerkesztői iroda, sip-uteza 11. sz.

Kiadja a magy. izr.
országos tanító-egylet.

Előfizetési ár:

nem tagok számára egész évre 1 frt.

Az egylet tagjainak díjmentesen jár.

Egy kir. tanfelügyelő, aki előtt kalapot emelünk.

A f. é. október 25. és 26. a fővárosban megtartandó közgyűlés egyik főtárgya leendő: az izr. tanítók állandósítása körüli teendők. E tárgy nem csak lapunkat foglalkoztatta, mióta fenáll, hanem hazánk egyik legkitünőbb orgánuma a „Hon“ is éber figyelemmel kíséri. Halljuk, miképen nyilatkozik Pozsony megye kir. tanfelügyelője, Roth József ő nagysága a „Pozsonyvidéki Lapok“-ban „**Az izr. tanítók ingatag állásáról**“ című vezérezikben:

. . . A községi iskoláknál, mint tudjuk, az egyszer megválasztott tanítót állomásáról elmozdítani csakis a törvényben meghatározott esetekben lehet. A felekezeti iskoláknál a tanítók állása már jóval bizonytalanabb, míg azonban a kath. valamint a protestáns felekezeteknél, nemcsak a tanítók választása, de elmozdítása is bizonyos törvényeken alapszik s az egyszer szabályszerűen megválasztott tanítót a törvény is védi, addig az izraelita tanítók választását és elmozdítását illetőleg csak is a neolog hitközségek számára szóló s a magyar és erdélyi izraeliták 1868-ik évi egyetemes gyűlése által hozott szabályzatok tartalmaznak tüzetesebb és világosabb intézkedéseket; de az orthodox hitfelekezet szervezeti szabályai csupán a világi tantárgyaknál hivatkoznak népoktatási törvényeinkre, a tanítókra vonatkozólag azonban nem mondanak egyebet, minthogy működésük és erkölesi magaviseletük egy választott bíróságra bízatik, melynek összeállítása az úgynevezett Schulchan-Aruch szerint történik.

A neolog hitközségek számára hozott s fent jelzett szabályzatok világosan kimondják, hogy a tanító 1—3 évre ideiglene-

sen vétetik fel, de ha a 3 év lejártá előtt 4 hónappal nem történt a hitközség részéről felmondás, a felvétel véglegesnek tekintendő — s a tanítónak többé felmondani nem lehet. Ezen szabványokat azonban nem szokták tüzetesen megtartani, s előfordul, hogy neolog hitközségek is és pedig — 6 évi működés után is fölmondanak néha tanítóiknak. De a neolog izraelita tanítókat ezen szabványok még is sok tekintetben védik, míg az orthodox izrael. tanítók egészen az illető hitközségek kényük-kedvére vannak bízva.

Hogy pedig az izraelita tanítók ezen ingatag helyzetüknél fogva minduntalan változnak, az nagyon természetes, minek azonban azon hátrányos következménye is van, hogy a gyakori tanítóváltozások által az oktatás mindig némileg szenved. Voltak ugyan már esetek, hogy a vallás- és közoktatási ministerium kimondotta, miszerint a szabályszerűen megválasztott izraelita tanítók önkényüleg nem távolíthatók el, de az illető hitközségek támaszkodva a felekezeti autonomia mindenhatóságára — ily esetekben könnyen azzal válaszolnak, hogy ők tanítóikat nem választották s nem alkalmazták véglegesen. Egyébként azon kimondás, hogy a tanítók önkényüleg nem távolíthatók el, már magában igen tág magyarázatot enged.

Némely hitközség specialis szabályzatában befoglaltatik ugyan, hogy a tanítókat illetőleg alávetik magukat a népoktatási törvénynek, amelyben kimondatik, hogy a tanítót csak súlyos hanyagság és a többi esetekben lehet elmozdítani, csak-hogy a törvény ezen határozata a rendesen megválasztott tanítókra szól; de mint már fentebb jeleztem, az izraelita hitközség legnagyobb részénél a tanítók nem szoktak rendesen választatni, hanem csak meghivatnak, s legfőbb esetben állásuk elfoglalásánál még csak egy darabka papírt sem kapnak okmányul kezükbe. Az izraelita tanítók ingatag állását fokozza továbbá még — különösen a kisebb községekben — azon körülmény is, hogy az izraelita iskolákat rendesen nem az egész község, hanem csak néhány gazdagabb család tartja fenn, kik azután épen kényük-kedvük szerint bánnak a tanítókkal. Mind ezen sajnós körülményen közoktatásunk érdekében segíteni kellene; de természetesen a baj orvoslása épen a felekezeti autonomia által van nehezítve. Az izraelita tanítók ingatag állásán különösen az orthodox izraelita felekezetnél segíteni csak úgy lehetne, hogy a ministerium ezen felekezetet is indítaná a tanítók választására nézve általános és minden községet kötelező szabályzatok hozatalára.

A neolog hitközségek országos szabályzatai ugyan magukban véve elég kimerítők és tüzetesek, de ezeknél ismét az azokban meghatározott próbaévek vannak a tanítóknak nagy

hátrányára, melyek magukban véve feleslegesek is, mert ha egyszer a törvény kimondja azt, miszerint csak képesített tanítók alkalmazhatók, a próbaévek csakugyan feleslegessé válnak. Most már nincs oly nagy szükség tanítóknál s így pályázat útján jelentkezik minden állomásra elég tanító; a legkitünőbb bizonyítványokkal ellátottak tehát azonnal véglegesen épen úgy megválaszthatnák az izraelitáknál is, amint a községi vagy egyéb felekezeti iskoláknál; vagy redukáltatnék legalább a próbaévek száma egyre. Addig azonban, míg az izraelitáknál a tanítók választása és állása rendes és észszerű határozatok által általánosan minden hitközségre nézve nem lesz szabályozva, a tanítóknak csak is egy mód áll rendelkezésükre, mely által maguk erősíthetnék meg eddigi ingatag állásukat, s ez azon magatartásukban állana, mely szerint egy okleveles izrael. tanító se fogadna el állomást anélkül, hogy az neki az illető hitközség által okirattal biztosítatnék. Hogy ha az izraelita tanítók között e tekintetben bizonyos összetartás létesülne, ez által az izraelita hitközségek mintegy kényszerítve volnának a tanítók választására és állásukra nézve határozott és a tanítói hivatás méltóságának megfelelő szabályzatokat léptetni életbe, vagy legalább kénytelenek lennének a létezőket szigorubbán megtartani, s ekép tanítóinak szilárdabb állást biztosítani. Meg vagyok győződve, hogy minél előnyösebbé tétetnék az izraelita tanítók helyzete, annál nagyobb kedvvel és buzgósággal fognak kötelességeiket teljesíteni s így a hitközségek a tanítók eddigi ingatag állásának megerősítése által csak is saját legszentebb érdekeiket mozdítanák elő.

Minden tanfelügyelőre, ki a tanítók sorsát melegebben hordja szivén, a fentjelzett körülményeknek annyival is inkább lesújtólag kell hatniok, mert a legtöbb esetben, a hozzá beérkező panaszokat nem orvosolhatja, alulirott tehát a közoktatás érdekéből csak azt óhajtana, hogy az izraelita tanítók ingatag állásán a jelzett módok bármelyike által mielőbb segítve lenne.

Roth József, tanfelügyelő.

Viszonyaink és közgyűlésünk.

Szabad a vásár, tessék pályázni! Itt a savanyu ugorka ivadja, savanyu arcot vághat a tanító a „Pester Lloyd“ hirdetési földabroszának láttára.

Nyomorult földabrosz, te azt hirdeted, hogy zsidónépem országszerte még mindig megbokrosodik, ha a törvény és igazság szózata harsan feléje, hogy az uralgó chaos, a községek urhatnámvágya újra és újra felzuditja a zöld asztal furiáit, felkeltve a tanító háborgó lelkében a könnyü szerrel le nem csillapítható vihart.

Hány tanító esett ismét áldozatul a vérlázító kegyetlenkedéseknek, hány szegény családban jajdult fel ismét keservesen a megsértett emberi

*

ézés, hány tanító szeméből facsartál ismét gyászkönnyeket tanítói jólétnek sirtemetője önkény?

Drágalátos Pozsony községe, te halálát okoztad egy tanítónak.

Gyöngyéletem, Trencsén községe, te hasonlóképen zaklattad fel a közérületet. Szélnek bocsátál két tanítót, kinek egyike 30, másika 17 évig szentelé legjobb erejét ifjúságod nevelése és oktatása magasztos érdekeinek. Nyomorult, undok szivtelenséged annyira szivére hatott galád módon elcsapott tanítóid egyikének, hogy — belehalt.

Piruljatok trencsényi zsidók a keresztény polgárok előtt, kik jobban méltányolván az elhunyt érdemeit. nagy számmal jelentek meg keserűségében kimult szegény vértanunk temetésén, melyen hasonló sorstól remegő kartárs oly érzékeny bucsuztatót tartott, hogy alig maradt egy szem is köny nélkül. Nem számolhattok szörnyettekről emberi ítélőszék előtt; de él bennünk a megrendíthetetlen hit, bizunk egy jobb jövőben, melyben igazság fog osztani minden embernek — egyaránt.

Hát neked ismét mi bajod Baja?

Nem elég, hogy a halál karjaiba taszítád Singer Lázárt, ki amiatti sanyaruságában, hogy 12 évi működés után öreg napjaira lökted ki a küszöbön, szenderült jobb létre, nem elég, hogy viz sem mossa le rólad a sok gonosz tettet, mit tanítóid üldözésében elkövettél, ismét kell véráldozat?!

Azonban hagyjuk, ne fessük tovább vérfagyaláló valóságában e vad községek viselt dolgait, van egy osztó igazság fölöttünk — ez vigasztal.

De mi lappang a bokor alatt, hogy mi tanítók annyi ész, erő és oly szent akarat mellett is csak sorvadozni tudunk a méltatlanság átoksulya alatt; miféle rozsdá marja az érzékebleket, hogy bármennyire csiszoltatnak a sajtó és a közvélemény által községeink, nem képesek ezek valamely nemesebb indulatról tanuskodó érzemény befogadására?

Zengzetes szavak töltik be a levegőt évek óta, 1869-ben alig találtatott elég sallangós frázis lelki szemek elé festeni a nagy, dicső napot, mely már a közel jövőben a zsidótanító állásának méltóságát, családjának nem hányt-vetett életet, községének békét, özvegyeinek vigaszt, árváinak oltalmat, szivének enyhülést, fáradozásának kellő jutalmat hozott legyen; — és im' édes jó „Pester Lloyd“-om nyomorult „Konkurs“-jai azt hirdetik, hogy csődöt mondtak reményeink. — — —

Hisz Battonya, Szill, Lugos, Baja s tömérdek más lim-lom község, mely hasábjaidat szennyezi, mutatja és szivünknek egy fájó érzete is azt sugallja, hogy a jelzett nap első hajnalpirját is nehéz felhők borítják, hogy távol estünk a szép remények valóságától, mint a szálló madár, mely terebélyes, örökzöld fák koszoruzta bérczek felé indulva, csak kiszáradt berkekre bukkan.

Az évi fizetés silány, a nyugdíjintézmény megbukott, törvény és igazság az autonomiának gunyolt zsarnokság bő köpönyege alatt lábbal tiportatik, a községek tulnyomó része perpatvarkodik, kigyót-békát kiáltva egymás ellen, a zür-zavar nőttön nő.

De hagyjuk ezt is; sajnos, ugy sem használ a lamentatiót a hanglejtő akár minden fokozataiban tovább sirdogálni. Panasz gyakran csak gyávaság és restség kifolyása, holott Demosthenes szavainál is szebben szól a tett.

De hát a dolgok ilyenén állása közt, mit tehetünk mi szegény, elnyomott, leigázott tanítói páriák?

No hát először is söpörjünk a magunk ajtaja előtt. Ez szükséges; mert — csak valljuk meg őszintén — szénánk sincs egészen rendén.

Avagy köztünk nincs kajánság és villongás, nincs vizátság és önérdék, hiuság és gög, — nincs ámitó, szédelgő és képmutató?

Jaj, dehogy nincs!

Alig találunk tantestületet, mely testvéries egyetértésben élve a cselekvés tiszta öntudata alatt haladna kijelölt ösvényén, még ritkábban olyant, melyben nem volna egy-egy szellemi nyomorék, ki miatt az egész testületre rásütik a kiskoruság, az erkölcsi megbizhatlanság és a megvetés bélyegét.

Söpörjünk a magunk ajtaja előtt.

Nem áll jogomban az erkölcsi biráskodás, tudom, hogy t. üggyársaim ezt zokon vehetnék tőlem, ki magam sem vagyok az, mi tanítói eszményképként lebeg szemeim előtt; de kérve kérem talán szabad, hogy irtsuk kebelünk köréből a kajánságot és villongást.

Béke és kölcsönös szeretet iskoláink körében, erős testvéries összetartás kifelé, egy akarat, egy lélek a részekben, egy akarat egy lélek az összeségben oly hatalmas fegyver, melynek segítségével érdekeinket védhetjük s hol ezeket veszélyeztetve látjuk, hatalmunk súlyát érvényesíthetjük.

Szent legyen a béke körünkben, erős összetartásunk az egyletben, hisz közelg az idő, midőn az ország fővárosában összegyűlve, hangot fogunk adni szabadon, erővel, teljesen annak, mi keblünkben forrong, érzelmeinket, akarataimat impozánsan csak úgy fogjuk tolmácsolni, ha egy testté olvadtunk, ha ereinkben az összeség vére lüktet. Ha egy test, egy lélek fog bennünket vezérteni, egy eszme, édes mindnyájunk jóléte bennünket lelkesítve tette heviteni: akkor szavunk nem fog nyomtalanul elveszni az idők és viszonyok izgalmas árában . . .

Schön Bernát.

A zsidó tanítók nyomoruságainak megszüntetése.

Felvilágosodott korunkban már nem szokás különböztetni az ország nagyait a néptől, mert ezt végre belátták, hogy ez utolsóban rejlik az ország jövője, alapul ereje. Népoktatás és népművelődés a nemzet jelszavai. A nép iskola a kormány kedvenc intézményeihez tartozik, mert tudvalévő dolog, hogy a nép karjaiban, ki ebben neveltetik, van az anyagi erő, mely hont szerezni, hazát védeni tud.

Hogy a nép megfelelő erkölcsi akarattal birjon, hogy alkalmas legyen a társaság nagy célját elősegíteni, javait pedig használni, arról a népoktatás gondoskodik, azt a népfelvilágosodás eszközli. A népoktatás különféle uton történhetik. Első helye a népiskola, melynek okos elrendelése az országos dolgok legfontosabb feladata. Törvénykezésünk alkotott ugyan törvényeket, melyek által a nép java és jövője illetőleg a néptanítók jövője biztosított, de hitfelekezetiünk, kit valóban csak a szent törvényekhez való ragaszkodása végpusztulástól megmentette (történelmileg ismeretes) a hazai szentesített törvényeket nem tiszteli; a népművelés második helye pedig az egyház, illetőleg a hitfelekezet. A magy. zsidók egyenjogosítása alkalmával egy külföldön élő nagy írónak emlékirati szavai: „hogy a magyar zsidóság még nem érett; saját viszonyai rendezéseire“ fájdalom! valósultak; mert bátran kimondhatjuk, hogy bajunk főokozója „legjobbaink“ által hozott congressusi szabályzat vala, mely az országos törvény 138. §-al homlokegyenest, a tanítókat a legtapasztalattabbakat és legtehetségesebbeket is (l. Róth J. cikke) csak ideiglenesen alkalmazza. Az iskola szent egy hely, a tanítói hivatal szintén szent. Ne legyen tehát a tanító, habár izraelita, egyesek önkényének kitéve! Igaz, hogy az 1875-ben október havában mindkét izr. iroda elnökeihez „a zsidó tanítók érdekében intézett ministeri meghagyások, ugyszintén az

1876. évben alkotott törvény és póttörvény főczélja, hogy a zsidó tanítók állandóságát elősegítse, és netán elkövetendő igaztalanságokat gátoljon; mindazáltal nem éreztük eddig ezen törvények jótékony hatását.

A népoktatásnak pedig csak akkor lehet, eredménye ha fentemlitett tényezők együttesen, összhangzásban működnek, az ellenkező a nép nevelését illetőleg az állam javát veszélyezteti. A magyar zsidó tanítóság minden alkalomkor hazafiui törekvését bebizonyította. Forduljon tehát, az orsz. izr. tanítóegylet tek. választmánya által képviselve, a zsidó tanítók csekély jogainak érvényesítése tárgyában a Nagym. m. közoktatási ministeriumhoz.

A fentemlitett póttörvény legfontosabb pontja pedig, hogy t. i. a hitközség, illetőleg az előjáróság köteles a tanítót legalább addig tartani, illetőleg valami módon gondját viselni, míg jobb állomásra szert tehet, az illetők figyelmébe ajánlható.

Tekintse magát ezentul a zsidó tanító mint a társaság egyik tagja. Tudja, hogy vannak kötelességei s melyek ezek, de tudja, hogy vannak jogai és ismerje ezeket.

Donáth Armin.

Az izr. községkerületi elnökségétől a következő felhívást küldik szét a hazai izr. községekhez:

Érdemes hitközségi Előjáróság!

A vallás- és közoktatási minister ur ö nmsága f. évi 17571. sz. alatt kelt rendeletével a budapesti országos rabbiképzőintézet tanártestületét kinevezni s egyuttal elrendelni méltóztatott, hogy az országos rabbiképzőintézetben a beiratások f. évi szeptember hó 1-jén, a rendes előadások pedig ünnepeink után vagyis tisri hó végével veenuik kezdetöket.

Mellékelten van szerencsém az Érdemes Előjárósággal az országos rabbiképzőintézet szabályzatait közölni, melyek ép ugy valamint a kinevezett tanárok személyességei mindmegannyi biztosítékot szolgáltatnak arra nézve, hogy intézetünk valóságos rendeltetésének megfelelőend, a mennyiben a növendékek tudományos kiképeztetése mellett azoknak a héber theologiai tanszakokban alapos oktatását, nemkülönben ugy vallásos, valamint hazafiui érzelmeik fejlesztését feladatává tüzi.

Ilykép elérvén azon czélt, mely felé felekezetünk jobbainak vezetése alatt már évtizedek óta törekedünk. rendületlenül hiszszük, hogy rabbiképzőintézetünkben kitartó küzdelmeink méltó jutalmát nyerjük.

E korszakot alkotó mű befejezése feletti örömünket osztja bizonyosan az Érdemes Előjáróság is, mely a felekezetnek e culturintézménye iránt folytatott küzdelmeiben tetemes részt vett, s ez okból bizton hiszszük, hogy legujabb vivmányunk felvirágzását és üdvös működését szinte elősegíteni szives leend.

E remény által vezéreltetve bátorkodom mellékelten két felhívást át-küldeni, melyek egyikében a rabbiképzőintézet növendékei segélyezésére pénzadományok gyűjtése, másikában pedig a könyvtár számára könyvek adományozása kéretik.

Előre láthatólag szegény sorsu növendékek fogván intézetünket látogatni, tekintettel a fővárosban fentarthatás nehézségére, mulhatlan feladatunkká válik a tanuló ifjuságot ugy pénzzel vagy élelmi szerekkel segélyezni, mint pedig könyvekkel ellátni. Ép ez okból emeli ki a felhívás különösen azon könyveknek minél több példányban szükséges megszerzését, melyek tankönyvekül fognak szolgálni.

Szent ügyünk érdekében kérem az érdeemes Előljáróságot: hogy a melékelt föl hívásokat minél tágabb körökben terjeszteni s a gyűjtött összegeket és könyveket vagy hozzám, vagy pedig közvetlenül az „országos izraelita iroda elnökségéhez Budapesten József-tér 7. szám“ beküldeni sziveskedjék.

Az országos rabbiképzőintézetben a rendes oktatás csak ünnepeink után, október hó első napjaiban az intézet ünnepélyes megnyitása után fog megkezdetni.

Óhajtjuk, hogy ezen megnyitási ünnepély, mely f. évi október hó első napjaiban fog megtartatni, intézetünk országos jellegének megfelelően és e végből az ország izraelita hitközségeit részvételre ezennel felhíván, hisszük, hogy az érdeemes előljáróság sem mulasztandja el ezen ünnepélynél magát képviseltetni.

Sziveskedjék képviselőit az országos izraelita iroda elnökségének Budapesten f. évi szeptember hó 10-ig bejelenteni, mely az ünnepély napját és rendjét az érdeemes Előljárósággal jó eleve tudatni fogja.

A gyűjtések eszközlése körül fáradozásaiért már előre is köszönetet mondván, őszinte hitrokoni üdvözlettel vagyok . . . 1877. augusztus hó . . .

Részünkről őszintén kívánjuk, hogy ezen felhívásnak a legdúsabb sikere legyen.

Közgyűlés.

A választmány f. hó 9-én tartott ülésében elhatározta, hogy a **magy. izr. országos tanító-egylet ez évi közgyűlése szeptember 25-én és 26-án fog megtartatni.** A közgyűlés által — az egylet belügyein kívül — pedig a következő kérdések fognak megvitattatni:

I.

Kiindulva azon általánossá vált meggyőződésből, hogy az elemi izr. vallásoktatás mint didaktikai, mint pedig anyagi tekintetben a mai kor pädagogiájának és általános tudományos álláspontjának színvonala mögött messze elmaradt és hogy az semmi összefüggésben nem áll, sem az iskolában tárgyalt egyéb tananyaggal, sem pedig a kor tudományos haladásával;

a magy. izr. orsz. tanítóegylet közgyűlése vita alá bocsátja a következő kérdéseket:

a) *Körvonaloztassék a zsidó elemi vallásoktatás didaktikája, különös tekintettel azon viszonyra és összeköttetésre, mely közötté és a többi tantárgyak oktató tárgyalása között volna létesítendő;*

b) *milyen helyet foglaljon el az ugynevezett „bibliai történet“ a vallásoktatás keretében?*

c) *milyen helyet foglaljon el abban a héber nyelv tanítása? (Melynek didaktikai megalapítása szintén égető kérdés.)*

d) *Miképen volnának az ujkori kritikai bibliai tudomány eredményei az elemi vallásoktatásban érvényesítendőek?*

Ezzel kapcsolatban tárgyalatnak:

a) *A héber tananyag czélszerű beosztása a 6 osztályu népiskolában.*

b) *A zsidó történet oktatása a népiskolában, kapcsolatban az olvasmányokkal és az általános történettel életrajzokban.*

II.

A honi ipar a népiskolában.

III.

Az izr. tanítók állandósítása.

Ezzel kapcsolatban tárgyalatik:

Az izr. tanítók viszonyai rendeztessenek, mely célból kérvény nyújtassék be az országgyűléshez.

IV.

A congressus által tanítók nyugdíjazására megszavazott évenkénti 5000 frt, — mely kamatostól már 42,000 frtra rug — hováfordítása.

Ezzel kapcsolatban tárgyalatik:

A tanítók nyugdíjaztatása.

Az egyesület elnöksége megtette már a kellő lépéseket, hogy a közgyűlésben részt vevők lejjebb szállított ár mellett utazhassanak ide és vissza. Tekintve azon körülményt, hogy a közgyűlésen általában véve az izr. iskolára nézve égető, a tanítókat illetőleg pedig ugyyszólván életkérdések fognak tárgyalatni: ezen közgyűlésben nem csupán egyleti tagok, hanem a hazai izr. tanítók egyáltalában vehetnek részt.

A közgyűlésben részt venni szándékozók legfeljebb f. é. szeptember 10-éig jelentsék ezt be az egyesület elnökségénél, hogy az e célra szükséges igazolvány ideje korán küldtethessék meg részükre.

Levelezés.

Tekintetes szerkesztő ur!

Moórott, július 6.

Miután az eszmecsere a dolog fejlődését jobban előmozdítja, mintsem gátolja, meg vagyok győződve, hogy a biblia oktatásában nézetemnek tért engedend.

„Rousseau a nevelés legnagyobb, legfontosabb és leghasznosabb szabálynak nevezi, hogy az első nevelés tagadó (negatív) legyen, azaz: ez nem abban áll, hogy gonoszságot és erényt megkülönböztetni tanulja, hanem hogy a szívet hibáktól és az észet tévedésektől óvjuk. Ha képesek volnátok növendékteket semmire se tanítani, ha csak egészséges és erős állapotban a 12 évet éri anélkül, hogy megkülönböztetve mi jobb és mi bal így a nevelés legesodábbikát létrehoznátok, ezen szempontból indulhatok ki Kellner Mór kartárs ur m. sz. levelében, midőn magyar fordításu biblia kiadásáról szól, melyben némely elbeszéléseket az erkölcs és erény káros behatások végett kihagyand; mielőtt nézetemet ezen tekintetben nyilvánosság eléjuttatom, meg kell jegyeznem, hogy a régít becsülöm, az ujat tisztelem, míg ezek a hit és emberiség javát előmozditják. B O. az „Ung. Israelit” 26. számában három álláspontot különböztet meg a zsidóságban, a hagyományos- a bibliai- és egy még körül nemirt álláspontot, mely utóbbinak még kevés követői vannak, mind a három alapzatának a bibliát tekintem **לְבָנִים נִפְלְאוּ וְנִיית נִבְנָה שְׁקִמִּים גִּדְעוּ וְאַרְזִים** **נְהַלִּיךְ** Jesaias 9:9. Tulélte már magát ezen biblia, mely három ezer évig minden üldözéseknek daczolt, neminkább a hesperidák aranyalmái. mely arany gyümölcsöt terem, van e mivel helyettesíteni? legbiztosabb kutforrásnak tekintetik a történelem-buvároktól, a biblia időszámítás általában leghelyesebbnek elfogadtatik.

Ezen elbeszélések olvasásából a vallás iránti közönyösség származik, hasonló okból természetrajzot se lehetne oktatni, az elválasztási és termékenyítő szervekről se szabadna beszélni, a tanító szilárd erkölcsi kedélye szükséges ilyen előadásoknál, ha ilyenkor mosoly ajakát körülveszi, akkor bizvást ily eredményt várhatni, mindenütt erkölcsi tanok elvonhatók, ha mást nem legalább azt, hogy mink máskép cselekedjünk; ha bonczolóként mindenütt a kezünkbe tartanók és izléskörülmény és természettörvényeivel összhangzásba akarjuk hozni a bibliát elejétől végig módosítani. kipallérozni

kellene, mindjárt a teremtségi történetnél kérdezhetne a gyermek, hogy a 3. napon növények teremtetek, mielőtt a melegség és világosság forrása teremtetett. Levelező ur állítása kivitelénél a tiz parancsot mostani alakban se lehetne oktatni **מה הראשנים מסיני אף אלו מסיני** (Raschi **ימשדימ**) mit tenne a tanító, ha a tanulók egyike meg nagyapja fordított bibliáját magával hozná? a közönyösség eredetét más forrásban keresném a régi iskola egyrészről (ábrándozó rajongokat) hajszállhasogató apróságokat a végtelenségig tárgyalta és így ábrándozó rajongokat másrészről sok fontos tárgyat elismert fontossága végett magyarázni alig szükségesnek tartá, egyeseket képezte, sokan a legnagyobb tudatlanságban fölnevelkedtek.

„Nem tévedésektől megóvni a nevelő kötelessége, hanem az eltévedtet vezetni, eltévedését tele kelyhekből szöresöltetni, ez a tanító bölcsessége“ mond az ujkor leghiresebb bölcsészek egyike, nem a szó teljes értelmében keresztülvihető ezen dolog, de sok helyes foglaltatik benne.

Tegyük föl, hogy Kellner ur bibliája kiadatik már a héber oktatás azon magaslaton van-e, mi az izr. iskola feladatának megfelel, 10—12 éves korábban kilép a gyermek az iskolából és minden fáradozás daczára csak Mózes első két könyvét tanulta meg, a többi sz. könyvekről fogalma sines, ezen okból dr. Berr Bécsben 1843-ban **תנך** kivonatát héber szövegben kiadá és jeles magyarázatokkal ellátta, — kiszámítva volt már akkor ezen szakügyességgel irt könyvet az iskolába behozni. **זה ינהמני** Maradok sat. Grosz Gusztáv, főtanító.

Érsekujvár, július hó 25-én

Az „Értesítő“ 6. számában megjelent cikkemben, melyben a zsidó községek szakadása következtében előidézett zilált viszonyokat ecseteltem, Lichtenstern Farkas t. kartárs ur egy őt illető sértést vélt találni s. p. a cikk azon részében, melyben általánosságban állítottam, hogy a hol két iskola, illetőleg egy „Cheder“ van, hogy ha már ezen kifejezésre reflectál, ez csak az iskolaügy hátrányára van s így előbb-utóbb mind a kettő hanyatlásnak, szétbomlásnak indul. Ezen nézetem szerint tagadhatlan föltevés miatt az „Értesítő“ 7. számában megtámad. Ezen megtámadásra felelni s. p. minden szenvedély nélkül teljes objectivitással visszautasíthatlan kötelességemnek tartom.

Eltekintvén, hogy épen L. F. urnak, kivel már évek óta, ámbár én az ugynevezett haladó pártnak tanítója vagyok, midőn ő az orthodoxoknál van alkalmazva, igen barátságos viszonyban éltem, mivel benne a tanítót, s pedig velem egyforma liberalis elvekkel bíró férfit megismertem, nem pedig „Cheder melamedot“, kivel semmiképen sem tudnék megbarátkozni, — csak egy kis elfogulatlan gondolkodás mellett ilyesmit felőlem nem kellett volna föltennie; még azon vád, hogy **שנאת חנם** és irigység, mely rút tulajdonságokkal a zsidó tanítóságot illeti, cikkemet dictáltak volna, rajtam nem fog, mert hogyan gyűlölhetem s még minden ok nélkül, ha bátran bevallom, hogy barátságom iránta nem változott; miért irigyelném, hiszen az ő sorsa nem jobb az enyémnél. Továbbá legkevésbé tudná cikkemből kiolvasni, hogy iskolánk az ő iskolájával szándékoznék versenyezni, vagy hogy iskoláját becsmérvelvén, a mi iskolánkat akarjuk kitüntetni. És hogy ha az ő iskolájában állítása szerint, melyet kételybe vonni nem akarok, fegyelem, rend, a tanórák pontos tartása egy jó iskolának és nem „Cheder“-nek keltekei, uralkodnak, hogyan juthat eszébe, hogy én, a tanító, az ilyen iskolát „Cheder“ névvel bélyegezni kívánom, hisz akkor az én iskolám is ezen lealázó nevet megérdemelné? És hogy ha továbbá az én indítványomat, hogy a tanfelügyelő az egyik és pedig a rosszabb iskolát feloszlassa, épen az érsekujvári viszonyokra már szeretné alkalmazni, hisz ezen . . . a tanfelügyelő meggyőződésétől és nem az én tetszésememtől függ. Ezeket előre bocsátva az egész megtámadás tehát, a mint sejtem, csak annak tulajdo-

nitható, hogy vagy egészen félreértett, vagy hogy cikkem helytelen fordítását hallotta. — Aber darum keene Feindschaft nich! — Megférünk mi azért mindketten Érsekujvárbán, és egyetértésünk, remélem mindaddig fog tartani, míg az öreg ur — יאריך ימיו ושנותיו " szokott odaadással s teljes erőfeszítéssel községének elégedésére és üdvére működni fog. És ezzel ezen kellemetlen polemiát befejezettnek nyilvánítom, ámbár az én cikkemben mondottakból egy Jotát sem revocálok. A mi barátságos tanácsát illeti, hogy ilyféle themákat szőnyegre ne hozzak, sajnálatomra nem fogadhatom, el, mert a mit a nyilvánosság előtt mondok, lehet, hogy helytelen, alaptalan, de mindamelllett gondolkodásom és megfontolásom gyümölcse. N e u f e l d G u s z t á v.

Heves, júliusban.

E becses lap 7. számában foglalt Fürth S. kartárs hosszas boncolgatására, mit ő sem szőrszálhasogatás sem tollharcznak akar nevezni, kötelességemnek tartom — nohá nem veszem egészben annak (habár nagyon is olyan alakja van) — e becses lap szük keretéhez mértén, a t. szerkesztő engedelmeivel amennyire csak lehet röviden válaszolni.

Levelezésemben egyszerűen az ügy ténye van előadva, hogy F. ur azért megcsonkított alaknak nevezi, mert nincs mindjárt tudomására hozva, vajon ott hagyják-e a tanítók állomásaikat vagy ujonnan szerződtek, igazán furcsa! Tán csak szoktak időt megfontolóra is engedni.

Hogy valóban méltatlanság az, hogy ha 4 évig működő tanítók állomása függővé tétetik feltételektől, tán nem fogja senkisébe vonni, mindegy lévén az, ha a feltételek elfogadhatók is, a méltatlanság ezért csak nem szűnik meg méltatlanság lenni! Hogy elmozdításra a tanítók nem adtak okot, bizonyítja a tény, hogy t. i. nem mondott fel a község, hanem csak újból akarta szerződni és pedig egy evre. De hogy ez megtörténhessék, módot kellett kitalálni, t. i. elfogadható feltételeket kitalálni.

Mily irat mutattatott fel ftf. Dr. Albert de Monte-Degónak, kérdi F. ur, hát azt, a melyben a község határozata a tanítókkal közölve lett. Talán csak tudja F. ur azon szokást, hogy az illető, kiről tárgyalnak, nincsen jelen a gyűlésen, csak a határozatot adják tudomására?!

A végleges alkalmazás elfogadása vagy elutasítására vonatkozó boncolgatás egészen felesleges volt már azért is, mert mindenki tudja, hogy a jobb állomást — értem hol jövőjéről is gondoskodva lenni látszik — elvállalja. Itt helyén látom F. urat figyelmeztetni, hogy szőrszálhasogatása közben — vagy ne nevezzük annak? — fogalmat fordított is, mert az van mondva, hogy tanítónak jövője nincs, mert (törv. az is!) a község nyugdíjalaphoz nem járul. Tán azt, hogy a tanító maga nem gondoskodhatik jövőjéről, nem fogja F. ur sem kétségbe vonni?! A mit F. ur általában a községek- és tanítókról szól (63. lapon) már többször lehetett olvasnunk és annak igazságát elismerhettük, ha az itt ott történteokrőli tudósításokat olvastuk.

Nem félvén (szép számu ismerőseim bizonyíthatják), hogy szerénytelennek neveztetem, mondom F. ur bátran számíthat azok közé, kik méltatlanság emésztésre, gyenge gyomorral bírnak. Hiba-e ez vagy nem? ítélje meg a világ! „Tűrhető az egész dolog“ igenis, amennyiben másutt czifrábbnál czifrább dolgok történnek. Tessék csak a „Hon“-ban tavaly megjelent és e becses lap 7. számban „zsidó nyomoruságokat“ stb. elolvasni! Attól félve, hogy hosszas leszek, csak még néhány szót mondok. F. ur a törvény védőfala alatt mondja a tanítókat, hát miért történnek még mindig újabb méltatlanságok, melyeket a lapokból olvashatjuk? — Tessék a „P. Ll.“-ban hirdetett pályázatokat olvasni, majd 42 heti óra majd naponta 7 órai tanítás van kijelentve. Némely iskolában szeptemberben, némelyben októberben, Battonyán pedig novemberben veszi kezdetét az iskolaév! Hány zsidó község járul az orsz. nyugdíjalaphoz? Hogy a

törvény olvasását ajánlja, jól teszi, mert ez által mindinkább beláthatjuk, mennyire szükséges, az orsz. magy. izr. tanítóegylet közbejárása és az ahhozi esatlakozása, mert majd minden község a törvény egyik vagy másik pontját másképp magyarázza, úgy a hogy neki épen kell. Ne gondolja tehát F. ur, hogy én a törvény minden §-át nem olvastam volna pontosan át ép mint ő. Azt, hogy mikor tarthatja F. ur a törvényileg elrendelt szünidőt nem kérdezem, mert Neufeld ur levelezéséből már olvashattuk (4. sz.) „ . . . hol a jul.-aug. hónapi szünidők, a jámbor óhajok országában laknak.“ Hogy jövőjükről van-e gondoskodva, azt sem tudom. A legközelebbi gyűlésben alkalom lesz ilyen ügyekről bővebben beszélni, hagyjuk tehát akkorra.

Goldberg Maier.

Könyvismertetés. „Bibliai történet.“ írta Schäfer Eliás kecskeméti tanító, szerző tulajdona.

Ez előttünk fekvő könyvecske megérdemli, hogy a tanítói világ vele megismerkedjék, mert azt hiszem hézagot fog nálunk pótolni; nem azért, mintha ilynemű tankönyveink még nem volnának, sem pedig azért, mintha ez a legjobb ilynemű munka volna, hanem tisztán csak azért, mert minden újabb időben lábra kapott paedagogiai szédelgés nélkül azt tartja szem előtt, miként lehetne a gyermeknek röviden annyit mondani, a mennyi az ő értelmi és felfogási képességének megfelel. Magában foglalja e művecske a bibliai történetet a világteremtés nagy művétől kezdve Mózes haláláig és még sem terjed 46 lapnál hosszabbra a nélkül, hogy benne bármely jelesebb momentumát Mózes öt könyvének nélkülöznök. Egyik főérdemeül tudom be, hogy szigoruan ragaszkodik a biblia eredeti szövegéhez és mégis oly könnyü modorban van írva, hogy azt a gyermek minden nehézség nélkül megértheti. Nem hagyhatom megemlítés nélkül még főtiszt. Fischmann Simon helybeli rabbi urnak diesérő előszavát, melyet e könyvecskéhez esatolni jónak látott. E szakértői vélemény a fent említettekkel együtt e könyveskét némi, különben könnyen pótolható, nyelvi hiány daczára is minden érdekelt tanítónak alkalmazás végett melegen ajánlhatja. Kecskeméten, 1877-iki julius 23-ikán. Virányi Ignác, főreáliskolai tanár.

VEGYESEK.

— **Egyletünk pénztárnoka Schwarz Mór ur lakik: akáczfautcza 39/c. sz. alatt.**

— A Gans-féle alapítvány ez évi jövedelmét a váczi izr. hitközség — mely egyletünk pártoló tagja — ajánlata folytán Ehrenfeld J. képezdész nyerte el ösztöndíjúl.

Friedmann Mór a pesti hitközség érdemes főkántora egyletünknel viselt alelnöki tisztségéről mult hó junius havában lemondott, mit a választmány sajnálattal tudomásul vett; legnagyobb fájdalommal kell azonban számos tisztelőinek tudomására hozni, hogy atyai szívét a legfájóbb csapás érte. Gyönyörű szép és művelt leányát Henriettet 18 éves korában a kérlelhetlen halál elragadá. A választmány a temetésen képviselve volt és írásban is kifejezé a mélyen sujtott családnak legélelnebb részvétét. Küldjön az ég minél előbb enyhítő balzsamot sajtó szívének.

Helyszüke miatt a nyugtáztatások és segélyezések kimutatása a legközelebbi számban fognak közzététetni.

Lapunk legközelebbi száma már jövő hó 10-én, a közgyűlés tartama alatt pedig naponta fog megjelenni.

Szerkesztői posta.

Wichs L. B. Boglár: A ministeri tanterv szerint a latin olvasás az elemi iskolában nem kötelees tantárgy. — Witt N. K.: Örültünk megható ünnepélyüknek, a többi a legközelebbi számban.

FÜHRER I G N Á C Z-től megjelent

es minden könyvárusnál kapható iskolai könyvek:

(Nagyobb megrendelésre megjelölendő árak a kötetek 4 kőtetőre 20—25 kr.)

Számvetési példa- és feladatár. 4 kötetre	20—25 kr.
A hazai s általános földrajz elemei. Az új területi szabályozás szerint, 4. kiadás	30 kr.
Vaterländische und allgemeine Geographie mit neuer Gebiets-Eintheilung	30 kr.
A magyarok története. 11. kiadás; ára köve	30 kr.
Geschichte der Ungarn. 6. Auflage. Preis geb.	30 kr.
Kisbbszerü világtörténet jellemképekben	60 kr.
Kurzgefasste Weltgeschichte in Charakterbildern (unter der Presse) Preis circa	50 kr.
Prakt. Lehrmethode der ung. Sprache.	40 kr.
Első oktatás a francia nyelven. Kijelöléssel	30 kr.
Prakt. Lehrmethode der französischen Sprache.	30 kr.
Elemi természetrész. 3. kiadás. Köve	30 kr.
„Emil”, vagy a nevelésről. Irta Rousseau J. J. Franzziából fordította Führer Ignác. Ára füze	2 ft 40 kr.

Ugyancsak Führer Ignác (lakik: Budapest, Szerecsen-utca 4. sz. a.) vidéki tanulókat is elvállal teljes ellátásra.

Pályázat.

A nyiregylhazai izr. népiszkolánál folyó 1877. évi október hó 1-jétől egy 500 forint évi fizetéssel járó tanítói állomás betöltendő. (Okleveles, nőtlen tanítók, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, kellően felszerelt okmányokat angustus hó 30-áig alulírottához terjesszék be.

Dr. Heumann Ignác, iskolaszéki elnök.

A Tyroler-féle

leány-, tan- és nevelőintézet Budapest, VII., Kerepesi út 15. sz., 1. emelet. Jelen tanterv, világos, tágas helyiség, magyar, német és francia oktatás, tökéletes kiképzés a tantárgyakban, különös tekintettel a tanítványok testi fejlődésére. Benlakók és felkiosztosok kedvező feltételek alatt vétetnek fel. A későbbé lehetőséges növendékre, kiknek egyénisége túltelt iskolákban tekintetbe nem vétethetik, itt különös gond fordítatik. A növendékek kézi munkái a Budapestben tartott országos tantervkiallítás alkalmával elisméro oklevéllel kitüntetettek. Az új tanév kezdődik szeptember 3-án. Programok készséggel küldetnek meg.

CALDERONI és TÁRSA

mű- és tanszer-raktára

Kis hid-utca 3. szám.

1-6

GRIMM és HOROVICZ

könyvkereskedése Budapest, IV. ferencziek tere 2. sz. (a hatvani-utcai oldalon.) Ajánljuk magunkat nevelésügyi és iskolakönyvi szükségleteinek beszerzésére. — Fontos és gondos szolgálattért kezeskedünk

■ Felhívjuk a tisztelt tanító urakat Budapestben időzésük alkalmával, bennünket látogatásunkkal megüdvözölni.

Nyomatott Schlesinger és Wohlaner könyvnyomdájában, Kossely-utca, Károlykaszárnya 8. sz.